

УДК 347.4

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.2.1>

СПЕЦІАЛЬНІ ОЗНАКИ ДОГОВОРІВ НА ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ АБО ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РОБІТ

Великанова Марина Миколаївна,

доктор юридичних наук, доцент,
в.о. провідного наукового співробітника відділу
дослідження проблем взаємодії держави та громадянського суспільства
Київського регіонального центру Національної академії правових наук України

У статті досліджуються договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. З'ясовуються предмет і об'єкт зазначених договорів та їх спеціальні ознаки.

Наголошено на необхідності пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання та невід'ємної складової національної культури й освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової та науково-технічної діяльності, цілеспрямованої політики в забезпеченні використання досягнень вітчизняної та світової науки й техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб.

Зазначено, що подоланням недоліків у формуванні національної інноваційної системи може сприяти удосконалення правового регулювання науково-технічної діяльності.

З'ясовується, що договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт охоплюється два типи договорів – договір на виконання науково-дослідних робіт та договір на виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Ці договори є схожими за юридичною природою, однак мають і певні відмінні ознаки, які наводяться у статті. З метою з'ясування особливостей зазначених договорів аналізуються окремі глави Господарського та Цивільного кодексів України.

Робиться висновок, що спеціальними ознаками договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт є: 1) творчий характер робіт, що виконуються за цими договорами; 2) неможливість гарантованого отримання результату (алеаторний характер); 3) спрямованість робіт на отримання результату. Наявність таких ознак відрізняє ці договори від усіх схожих договорів і дозволяє їм зайняти окреме місце в системі цивільно-правових договорів.

Ключові слова: договір на виконання науково-дослідних робіт, договір на виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт, предмет, об'єкт, суб'єкт, результати, спеціальні ознаки.

Velykanova Maryna. Particularities of a contract for the performance of research, development or technological work

The article studies the contracts for the performance of research, development or technological work. It is clarified a subject and object of the mentioned contracts and their particularities.

The author highlights the priority of the state support of science development as a source of the economic growth and an integrated component of the national culture and education, the creation of conditions for the realization of intellectual potential of citizens in the context of scientific and R&D activities, purposeful policy in ensuring the use of the achievements of domestic and world science and technology to meet social, economic, cultural and other needs.

It is stated the improvement of the legal regulation of R&D activities can contribute to overcoming shortcomings in the formation of the national innovation system.

The article finds out that a contract for the performance of research, development or technological work covers two types of the contracts – a contract for the performance of research works and the contract for the performance of research and development and technological works. These contracts are somewhat similar in legal nature, but there are distinctive features which

are mentioned in the article. To clear up special aspects of the contracts under study, relevant section of the Commercial and Civil Codes of Ukraine are analyzed.

Consequently, the author provides special features of the contracts for the performance of research, development or technological work, as follows: 1) the creative nature of the work performed under the contracts; 2) the impossibility of a guaranteed result (aleatory); 3) the focus of work on result generation. The availability of such features distinguishes the mentioned contracts from all similar contracts and allows them to take a special place in the system of civil law contracts.

Key words: *contract for the performance of research work, contract for the performance of development and technological work, subject, object, results, special features.*

Необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання та невід'ємної складової національної культури й освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової та науково-технічної діяльності, цілеспрямована політика в забезпеченні використання досягнень вітчизняної та світової науки й техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб зумовлюють прогрес суспільства та суспільний добробут.

Основними недоліками у формуванні національної інноваційної системи є невідповідність корпоративної структури, яка формується в Україні, вимогам інноваційного розвитку та повільне формування сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції, інфраструктури інноваційної діяльності [1]. Звичайно, мінімізувати інноваційні ризики можна за допомогою страхування інноваційних проєктів, фінансового посередництва та венчурного підприємництва. Фінансове посередництво, як і венчурне підприємництво, можуть суттєво знизити ризики, притаманні відносинам інтелектуальної власності, проте за умов належно розробленого правового механізму забезпечення такої діяльності та притягнення до відповідальності її учасників [2, с. 66–71]. Подолання означених недоліків може сприяти удосконалення правового регулювання науково-технічної діяльності, напрацювання напрямів якого і є метою цієї публікації.

Відповідно до ст. 626 ЦК України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення,

зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. ГК України не містить визначення поняття господарського договору. Автори Науково-практичного коментаря ГК України визначають господарський договір як засноване на домовленості сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язальне правовідношення між суб'єктами господарювання та негосподарюючими суб'єктами – юридичними особами, змістом якого є взаємні права й обов'язки сторін у сфері господарювання [3, с. 303]. Тлумачення поняття «сфера господарювання» наведено авторами в коментарі до ст. 1 ГК України, із якого можна зробити висновок, що сферою господарювання є певна сфера життєвих, матеріальних відносин у суспільстві, де суб'єкт займається господарською діяльністю, веде господарство, керує ним за власним розсудом [3, с. 9].

ЦК України містить главу 62, де в ст. 892 визначено, що за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт підрядник (виконавець) зобов'язується провести за завданням замовника наукові дослідження, розробити зразок нового виробу та конструкторську документацію на нього, нову технологію тощо, а замовник зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

Як видно, договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт охоплюється два типи договорів – договір на виконання науково-дослідних робіт та договір на виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Неодноразово

в спеціальній юридичній літературі наголошувалося на спільності цих договорів за юридичною природою [5, с. 12]. Вони дійсно опосередковують пов'язані й однорідні за своїм змістом відносини. По-перше, обидва ці договори мають творчий характер. По-друге, на однаковість юридичної природи цих договорів указує також і спільність методів та складових елементів процесу їх виконання, спільність нормативного регулювання питань, пов'язаних із виконанням робіт (здача-прийняття робіт, оплата робіт тощо). По-третє, у деяких випадках науково-дослідні та, наприклад, конструкторські роботи можуть бути взаємопов'язані, тобто робота може розпочатися проведенням науково-дослідних робіт, а завершитися створенням дослідного зразка або технічної документації. Оскільки дослідно-конструкторські та технологічні роботи дуже схожі між собою за завданнями, етапами, методами, складовими елементами процесу їх виконання, тому вони мають спільне нормативне регулювання.

Поряд із цим повне ототожнення цих договорів було б необґрунтованим з ряду причин. Науково-дослідні роботи мають за мету вирішення теоретичних проблем, проведення досліджень у певних галузях науки й техніки, теоретичну розробку самої можливості створення нових механізмів, зразків, машин тощо. Натомість проведення наукових робіт не переслідує мети створення матеріального зразка. Достатнім результатом науково-дослідних робіт є будь-який результат (позитивний чи негативний), який одержано внаслідок виконання обумовленого договором завдання. Саме тому при виконанні науково-дослідних робіт допускається можливість одержання в окремих випадках негативних результатів, оскільки цілком імовірно, що проведені дослідження покажуть неможливість вирішення поставленої проблеми або створення нового виробу, що відповідає певним технічним вимогам. Як було наголошено Я.Б. Барашем, науково-технічний звіт, що обґрунтовує неможливість вирішення того або іншого

завдання, можна розглядати, власне кажучи, як позитивний результат виконаної роботи [4, с. 7].

За договором на виконання науково-дослідних робіт, виконавець, як правило, не може залучати до виконання договору третіх осіб, якщо це не передбачено в самому договорі. У договорі на виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт навпаки – виконавець має право залучати до їх виконання третіх осіб, якщо інше не передбачено умовами договору. Саме тому замовники та виконавці повинні враховувати специфіку кожного з цих видів робіт як при укладенні вказаних договорів, так і при їх виконанні.

Як же співвідноситься договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт із договором на створення й передачу науково-технічної продукції, що передбачений ст. 331 ГК України? Відповідно до ч. 1 ст. 331 ГК України, за договором на створення й передачу науково-технічної продукції, одна сторона (виконавець) зобов'язується виконати зумовлені завданням другої сторони (замовника) науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, а замовник зобов'язується прийняти виконані роботи (продукцію) й оплатити їх.

Аналіз глави 34 ГК України, серед норм якої розташована норма про договір на створення й передачу науково-технічної продукції, дає підставу зробити висновок, що цей договір є основним серед господарських договорів, що забезпечує отримання інноваційного продукту в результаті здійснення інноваційної діяльності.

Відповідно до ст. 325 ГК України інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій із метою виконання довгострокових науково-технічних програм із тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя. Згідно з абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України

«Про інноваційну діяльність» [5] інноваційним продуктом є результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, установленим цим Законом. Відповідно до цього результатом науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які виконуються за договором на створення та передачу науково-технічної продукції, має бути інноваційний продукт, який відповідає вимогам, установленим ст. 14 Закону України «Про інноваційну діяльність». А у цій статті по суті йдеться про об'єкт інтелектуальної власності.

Предмет договору на створення й передачу науково-технічної продукції складають завершені науково-дослідні, проектні, конструкторські, технологічні роботи та послуги, а також створення дослідних зразків або партій виробів, необхідних для проведення науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт згідно з установленними вимогами.

Предметом договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт є науково-дослідні, дослідно-конструкторські та технологічні роботи та їх результати. Проектні роботи відповідно до ст. 887 ЦК України є предметом договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. Поряд із тим, хоч окремі науково-дослідні, дослідно-конструкторські та технологічні роботи не можуть бути здійснені без такої стадії, як проектування, виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт містить інші стадії, які є не менш важливими для завершення таких робіт.

Загалом аналіз глави 62 ЦК України та ст. 331 ГК України дає підставу стверджувати про схожість предметів договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт та договору на створення й передачу науково-технічної продукції, хоча й існує термінологічна суперечність між ЦК України та ГК України щодо назви договору. На такі суперечності вказують В.В. Посполітак та Р.Ю. Ханік-Посполітак,

аналізуючи наявні суперечності та неузгодженості між ЦК України та ГК України, на основі чого роблять висновок про доцільність об'єднання норм ГК України щодо створення й передачі науково-технічної продукції з відповідними нормами ЦК України [6, с. 202–207].

Досить довгий час (з моменту прийняття ЦК України і ГК України в 2003 році) на практиці існує проблема правильного застосування норм цих кодексів, про що неодноразово зазначалося як у наукових публікаціях, так і на конференціях, форумах, круглих столах тощо. Зокрема, Н.С. Кузнєцова та А.С. Довгерт вказують: «...сотні норм приватного права ГК мають інший зміст і термінологічне оформлення, ніж розроблені для аналогічних ситуацій положення ЦК України. Суди намагалися вийти із цієї «патової» ситуації у різний спосіб. В одних випадках вони керувалися принципом співвідношення загального і спеціального акта. Причому ЦК України вважали загальним, а ГК – спеціальним актом. В інших випадках «спеціальність» ГК ставилась під сумнів і розмежування між кодексами пропонувалося вирішувати у площині конкуренції окремих норм цих кодексів. Йдеться про те, що в ЦК України і ГК містяться як загальні, так і спеціальні норми. Але, на наш погляд, рацію мають ті судді і дослідники, які, керуючись положенням про те, що ЦК України є основним актом цивільного законодавства, віддають перевагу нормам ЦК України майже у всіх випадках колізій з нормами ГК» [6].

Переслідуючи мету гармонізації та уніфікації приватноправового регулювання та погоджуючись із Н.С. Кузнєцовою та А.С. Довгертом у тому, що при встановленні особливостей цивільних відносин, які виникають у сфері господарювання, не можуть порушуватися загальні засади цивільного законодавства чи викривлятися основні категорії приватного права, видається доцільним скасування ст. 331 ГК України задля усунення дублювання відповідних положень щодо договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-

конструкторських та технологічних робіт у ЦК України та ГК України.

У процесі визначення місця договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт у системі цивільно-правових договорів їх дуже часто також пов'язують за юридичною природою з підрядними договорами. Причому одні автори вважають ці договори різновидом підрядних, інші – лише відносять їх до групи підрядних договорів. У ЦК України норми, які регулюють правовідносини з виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт (глава 62), знаходяться серед положень про договори підрядного типу. [8; 9; 10, с. 14].

Загалом договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт пов'язує з договорами підряду те, що вони спрямовані на досягнення результату, відокремленого від роботи. Втім, не можна розглядати договори підряду та договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт як родові та видові поняття, бо це може призвести до неправильного застосування норм права до відносин, що виникають із вказаних договорів, оскільки договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт мають цілий ряд ознак, що відрізняють їх від договорів підряду.

По-перше, об'єктом підрядного договору є створення нової або переробка (обробка) існуючої речі чи виконання іншої подібної роботи, у той час як за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт об'єктом є результат наукових досліджень або розробка конструкції нового виробу, нової технології тощо, тобто результат інтелектуальної творчості.

По-друге, результатом договору підрядного типу є створення чи переробка матеріальної речі, а результатом договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, який за своєю суттю є резуль-

татом творчості, може бути й нематеріальний об'єкт. Саме ця ознака наближає договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт до договорів про створення та використання результатів інтелектуальної діяльності (ліцензійних, франчайзингу тощо).

По-третє, відмінність між договорами підрядного типу та договорами на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт полягає в тому, що в договорах підрядного типу ризик випадкової загибелі предмета підряду або неможливості закінчення роботи несе підрядник, а в договорах на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт ризик неможливості досягнення результату цих робіт покладається на замовника. Тут береться до уваги творчий характер робіт, під час виконання яких не завжди можна гарантувати успіх. Такий ризик перебуває у сфері впливу замовника. Тобто притаманні науково-дослідній діяльності елементи пошуків та виконання її на замовлення можуть виявити неможливість досягнення бажаного для замовника результату. Це зумовлено тим, що виконавець і замовник керуються не стільки певними технічними умовами, зразками, скільки досягнутими в певній галузі техніки параметрами виробів – надійністю, швидкістю, потужністю, запасом відповідних наукових знань тощо.

По-четверте, жоден договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт не може бути здійснений без науково-технічних передумов, у той час як договір підряду таких передумов не знає. Орієнтовне (можливе) визначення вартості робіт, порядок здачі-прийняття й оплати робіт із окремих етапів досліджень і конструювання несуть на собі відбиток такої специфіки, яка не властива договорі підряду.

Таким чином, різниця між підрядом і науково-дослідними або дослідно-конструкторськими та технологічними роботами

лежить не у сфері відокремленості (невідокремленості) результату робіт, а в характері роботи й відокремленого результату [11, с. 393]. А тому не можна погодитися з авторами, які вважають, що відмінність договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від договору підряду полягає в його спрямованості на виконання робіт як таких. Таке твердження наближає договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт до договорів із надання послуг. Наприклад, договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт утримує в собі окремі елементи договору поставки, адже виконавець здійснює не тільки розробку дослідних зразків, а й відвантажує їх на адресу замовника.

Поряд із тим для практики не менше значення має відмежування вказаних договорів від договору поставки продукції в порядку дослідної партії, оскільки вони дуже часто опосередковують пов'язані між собою відносини. Необхідно зауважити, що вказані договори мають різну юридичну природу, тому що найважливішою ознакою договору поставки є передача у власність, господарське відання чи оперативне управління певної продукції, а для договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт першочерговим завданням є саме виконання роботи та отримання результатів, а передача їх замовнику є лише одним із етапів. Більше того, значення при відправці мають саме результати роботи, а не відправка сама по собі [12, с. 20]. У зв'язку з цим варто погодитися з Г.А. Осетинською, що критерієм розмежування схожих правовідносин є діяльність і результат діяльності, який вона називає характером діяльності [13, с. 253].

Результати, отримані під час виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, за своєю суттю є творчими. Ці творчі результати можуть виражатися у творах науки та інших

об'єктах технічної творчості: винаходах, корисних моделях, промислових зразках, знаках для товарів і послуг, інших атрибутах комерційного характеру тощо. Такі результати є об'єктами права інтелектуальної власності. Тому логічно виникає питання про співвідношення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт із договорами на створення та використання результатів інтелектуальної власності. Спробуємо вказати на відмінні риси договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від схожих на перший погляд договорів, таких як договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, ліцензійні договори, договори комерційної концесії (франчайзингу), авторські договори.

Договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт відрізняються від договорів про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності перш за все за метою та предметом. Метою договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності завжди є створення патентоздатного об'єкта, у той час як договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт такої мети не ставить. Тому предмет договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт можуть складати будь-які результати, що отримані в процесі їх виконання, у той час як предметом договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності є такий результат, який містить ознаки об'єкта інтелектуальної власності. Тобто для того, щоб той чи інший результат науково-технічної творчості був визнаний об'єктом права інтелектуальної власності, він має відповідати умовам охороноздатності, які встановлені законом, а також пройти обов'язкову, установлену законом перевірку. Результати технічної

творчості, які з певних причин не потрапили під правову охорону, не визнаються об'єктами права інтелектуальної власності. Тому такі результати не будуть визнаватися належним виконанням договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. У результаті виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт за однойменним договором не завжди може створюватися об'єкт інтелектуальної власності, але договір буде визнаватися належно виконаним.

Істотними умовами договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності є предмет, строк, у який має бути створений об'єкт інтелектуальної власності, обсяг прав на об'єкт при його використанні замовником, спосіб та умови використання об'єкта замовником, розмір та порядок виплати авторської винагороди. Істотними умовами договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт є предмет, ціна та строк виконання робіт.

Крім того, за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт допускається отримання негативного результату. Тому в разі випадкової неможливості виконання договору на виконання науково-дослідних робіт замовник має оплатити виконану роботу, а в разі випадкової неможливості виконання договору на виконання дослідно-конструкторських та технологічних робіт – замовник оплачує лише витрати виконавця. Негативний результат, отриманий при виконанні договору на створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, буде визнаватися неналежним виконанням договору. Оплата робіт за таким договором буде залежати від наявності чи відсутності вини їх виконавця в отриманні такого результату, але в будь-якому випадку не повинна перевищувати його витрат.

Відмінність договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструктор-

ських та технологічних робіт від ліцензійного договору полягає в такому.

Згідно зі ст. 1109 ЦК України ліцензійний договір визначається як консенсуальна двостороння угода, за якою одна особа (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін. В.М. Крижна запропонувала визначення ліцензійного договору, як такого, за яким патентовласник (ліцензіар) зобов'язується надати іншій особі (ліцензіату) право на використання об'єкта промислової власності, а ліцензіат зобов'язується виплачувати винагороду й виконувати інші дії, передбачені договором [14, с. 9]. Аналізуючи визначення понять досліджуваних договорів, можна стверджувати, що ліцензійні договори не регулюють саме проведення робіт щодо створення об'єкта інтелектуальної власності, у той час як договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт передбачають таке регулювання.

Крім того, виконання договорів на проведення науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт здійснюється за замовленням, а ліцензійні договори укладаються на вже створений об'єкт інтелектуальної власності.

У ліцензійному договорі визначається вид ліцензії на право використання об'єктів інтелектуальної власності, які можуть бути у формі простої невиключної, одиначної або виключної ліцензії. За загальним правилом ст. 1109 ЦК України за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо інше не встановлено ліцензійним договором, яка передбачає залишення за ліцензіаром права на використання цього самого об'єкта та видачі ліцензії на право використання його іншим особам у сфері, що обмежена цією ліцензією. Це відмінна риса, яка відрізняє ліцензійні договори від договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, оскільки, за загальним правилом, виконавець не має права

використовувати результати таких робіт для власних потреб, якщо інше не передбачено договором.

Результат науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт не завжди є об'єктом інтелектуальної власності, у той час як предметом ліцензійних договорів можуть бути тільки права на об'єкт інтелектуальної власності. Причому предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єктів інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними [15, с. 228].

Щодо договорів комерційної концесії (франчайзингу), то згідно зі статтею 1115 ЦК України за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав із метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.

Поєднувати договори комерційної концесії (франчайзингу) та договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт може те, що і в договорі франчайзингу, і в договорах на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт одна сторона (правоволоділець, виконавець) зобов'язана передати іншій (користувачу, замовнику) технічну та комерційну документацію, надати іншу інформацію, необхідну користувачеві, замовнику для здійснення прав, передбачених указаними договорами, а також надавати консультації, пов'язані з цими питаннями.

Проте договори франчайзингу, як і ліцензійні договори, не регулюють сам процес проведення робіт із розробки технічної та комерційної документації, у той час як договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт передбачають таке регулювання. Як ліцензійні договори укладаються на вже створений об'єкт інтелектуальної власності, так договори комерційної концесії також укладаються на вже

готову технічну та комерційну документацію, іншу інформацію, яка необхідна користувачеві для здійснення прав, наданих йому договором комерційної концесії, оскільки предметом договору комерційної концесії також є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності. Ризик неможливості досягнення результату також несе правоволоділець.

Відмінність договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт від авторського договору полягає в такому. За авторським договором, автор зобов'язаний створити й передати замовлений твір або передати готовий твір для використання, а користувач зобов'язаний використати або почати використання твору способом, що передбачений договором в обумовленому ним обсязі, у визначений строк і виплатити автору встановлену договором винагороду. Об'єктом авторського договору є результат творчої праці – твір, утілений у таку об'єктивну форму, що робить його придатним для сприйняття іншими способами, відтворення та розповсюдження. Тобто авторський договір спрямований на передачу твору для використання. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт спрямований на виконання роботи з метою досягнення певного науково-технічного, дослідно-конструкторського та технологічного результату, який потрібен замовнику в його діяльності.

Крім того, в авторських договорах сторонами з одного боку завжди є фізична особа – автор або його правонаступники, а з другого, як правило, – юридична особа, яка використовуватиме твір у своїй діяльності. Це можуть бути державні, колективні, акціонерні та інші організації. У той час як сторонами в договорі на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт можуть бути як юридичні, так і фізичні особи.

Отже, спеціальними ознаками договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт є: 1) творчий характер

робіт, що виконуються за цими договорами; 2) неможливість гарантованого отримання результату (алеаторний характер); 3) спрямованість робіт на отримання

результату. Наявність таких ознак відрізняє ці договори від усіх схожих договорів і дозволяє їм зайняти окреме місце в системі цивільно-правових договорів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації». Постанова Верховної Ради України № 1244-V від 27.06.2007 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 46. Ст. 525.
2. Великанова М.М. Ризики у відносинах інтелектуальної власності: питання правового управління. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 66–71.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / [В.І. Андрейцев, В.Е. Беяневич, О.А. Беяневич та ін.]; за заг. ред. В.К. Макутова. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 768 с.
4. Бараш Я.Б. Договоры на выполнение научно-исследовательских и конструкторских работ. Москва : Госюриздат, 1962. 91 с.
5. Про інноваційну діяльність. Закон України від 04.07.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266.
6. Посполітак В.В., Ханік-Посполітак Р.Ю. Аналіз наявних суперечностей та неузгодженостей між Цивільним та Господарським кодексами України. Київ : Видавництво «Реферат», 2005. 264 с.
7. Кузнецова Н.С., Довгерт А.С. Сучасне цивільне законодавство України: здобутки, проблеми, перспективи. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. №1. С. 51–67.
8. Панфилов Е.А. Гражданско-правовое регулирование деятельности государственных проектных организаций : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук. Свердловск, 1964. 24 с.
9. Рассудовский В.А. Договор на выполнение проектных и изыскательских работ в капитальном строительстве. Москва : Изд-во АН СССР, 1963. 160 с.
10. Приблуда А.С. Договор на опытно-конструкторские работы. *Советское государство и право*. 1958. № 1. С. 25–34.
11. Романец Ю.В. Система договоров в гражданском праве России. Москва : Юрист, 2001. 496 с.
12. Ринг М.П. Договоры на научно-исследовательские и конструкторские работы. Москва : Издательство «Юридическая литература», 1967. 199 с.
13. Осетинська Г.А. Проблеми визначення класифікаційних критеріїв відмежування зобов'язань з надання послуг та поділу їх на види. *Вісник господарського судочинства*. 2004. № 2. С. 251–256.
14. Крижна В.М. Ліцензійний договір – правова форма реалізації патентних прав: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Харків, 1999. 24 с.
15. Луць В.В., Великанова М.М. Договори в Цивільному праві України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 228 с.